

Norges Bondelag, Postboks 9354 Grønland, 0135 Oslo
Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Akersgata 41, 0158 Oslo

Saksbehandler: Lars Erik Wallin
Telefon: 48150190
E-post: lars.erik.wallin@nsg.no
Vår referanse: LEW
Deres referanse:

Ås, 08.03.2022

Jordbruksforhandlingene 2022 – innspill fra Norsk Sau og Geit (NSG)

Småfeholdet er viktig for å opprettholde næringsvirksomhet og bosetting over hele landet og en hovedaktør i utnyttelsen av de rike beiteressursene vi har i Norge. Vi utgjør en næring med stor tro på framtida, men må i likhet med andre næringer ha forutsetninger som gjør det mulig å opprettholde et levedyktig småfehold over hele landet.

Akkurat det å kunne sikre selvforsyning og beredskap med basis i større andel av egenprodusert mat har kommet mye nærmere bare de siste ukene, med krig i Europa, der mange viktige råvarer produseres.

For å sikre bærekraftig produksjon i disse næringene framover må det være et mål å sikre lønnsomhet på lik linje med andre grupper i samfunnet. Først og fremst må kostnadsøkningene dekkes opp og inntektsgapet innad i landbruket må tettes.

Siste året har det vært stort fokus på inntekta til bonden, både gjennom Bondeopprøret og grunnlaget for bruddet i jordbruksforhandlingene 2021. I tillegg har vi hatt stortingsvalg og fått ny regjering. Den nye regjeringa har lovet høyere inntekter til bøndene. På den andre siden har bøndene opplevde kraftig økninger i kostnadene til gjødsel, byggevarer og strøm siste året. Noe er kompensert gjennom tilleggsforhandlingene høsten 2021, men langt fra all kostnadsøkning er kompensert. Sett fra småfenæringas side ble disse produksjonene lite tilgodesett i dette tilleggsoppgjøret.

Når inntektene til bøndene skal økes, må det være for at bonden skal sitte igjen med mer penger for kapitalen hun/han har satt inn i drifta og arbeidet hun/han utfører på gården. I tillegg må det være mulig å kunne ta seg mer fri. Dette er helt nødvendig om en vil opprettholde dagens landbruk og øke selvforsyningen. Det er vanskelig å rekruttere nye generasjoner inn i en næring der en tjener lite og har mye mindre fritid enn andre grupper i samfunnet.

Saueholdet har i en periode de senere årene måttet leve med konsekvensene av et marked i ubalanse, med lageroppbygging og sterkt fallende priser. Denne næringa har ligget klart dårligst an i landbruket når det gjelder inntekt pr. årsverk.

Nå er situasjonen fullstendig endret. Allerede ved årsskiftet 2019/2020 var det så godt som tomt for sau på reguleringslager og dette har vedvart med underskudd av kjøtt fra sau hele tiden etter dette. For lam var situasjonen litt annerledes, med 2.891 tonn lammekjøtt på reguleringslager ved årsskiftet 2019/2020. Dette lageret var redusert til 1.880 tonn ved årsskiftet 2020/2021, og allerede i slutten av februar 2021 var reguleringslageret så godt som tomt.

Det var underskudd både på sau og lam i perioder hele 2021 og det er ikke noe på reguleringslager i år.

Markedsregulator Norturas prognoser for 2022 tilsier tilnærmet markedsbalanse for sau og lam i år. Fra næringas side er det en viss bekymring for at det skal bli underskudd allerede i løpet av våren.

Vi har tidligere hevdet at vi tror strukturen i saueholdet nå er der den skal være i Norge. I forhold til volum er det nå balanse, men med en bekymring for ytterligere reduksjon i sauetallet.

Geitemelkprodusentene i Norge har gjennomført en storstilt sykdomssanering og en medfølgende oppgradering av driftsapparatet. De rundt 260 gjenværende produsentene har derfor alle forutsetninger for drift framover. Økonomien har vært god i denne næringa, men det har ikke vært noen vesentlig utvikling i bedret økonomi på flere år. Det er behov for å sikre en utvikling som kan dekke kostnadsøkninger og at økonomien opprettholdes minst på dagens nivå. I en næring med så få utøvere er det særdeles viktig å legge til rette for at alle ser muligheten for videre drift.

Ammegeit for kjøttproduksjon, ullproduksjon og landskapspleie er en liten, men likevel sterkt voksende, næring i Norge.

Organisasjonene med ammegeit ber om at deres produksjon blir anerkjent og tatt på alvor. I tildeling av husdyrtilskudd blir ammegeit kategorisert sammen med sau, men med ulike forutsetninger. Mens det til sau gis tilskudd til «dyr som født foregående år eller tidligere», gis tilskudd til ammegeit for «geiter som har kjeet minst en gang og som ikke er melkegeiter». Dette, sammen med praksis for at ammegeiter ofte ikke blir paret før de er 1,5 år gamle, gjør ofte at ammegeiter ikke er gir grunnlag for dyretilskudd før de er 3 år gamle.

Produsentene med ammegeit ønsker en endring på dette, også for bukker, dvs. at alle dyr gir grunnlag for husdyrtilskudd og avløsertilskudd.

Utmarksbeiting, som småfenæringa i hovedsak baseres på, er helt avhengig av dugnad og samarbeid og at det er nok utøvere å fordele innsatsen på. En satsning på full utnyttelse av de unike beiteressursene vi har i Norge, både i utmarka og i mer gårdsnære områder, garanterer næringsvirksomhet over hele landet. Beitetilskuddene er derfor en viktig premisse for fremdeles å gjøre beitebrukerne i stand til å opprettholde denne ressursutnyttelsen. I tillegg er det behov for midler til å sikre effektiv drift av beiteområdene.

Utmarksbeitinga med husdyr i Norge har i mer enn 50 år vært driftet gjennom ordningen Organisert beitebruk (OBB). Ordningen har hatt stor tilslutning blant beitebrukerne og har vært en garanti for forutsigbarhet for beitebrukerne. Beite-/sankelagene som står for dette i praksis har aldri hatt en fast organisert overbygning, men har historisk sett i stor grad assosiert seg med lagsapparatet i Norsk Sau og Geit. Vår organisasjon har også hele tiden vært involvert i arbeidet med OBB.

Beite-/sankelagene signaliserer sterkt behov for faglig oppfølging og hjelp fra Norsk Sau og Geit. Vi har ikke i dag tilstrekkelig ressurser til å ivareta dette på en god nok måte. **Vi tillater oss derfor til å søke om finansiering til en stilling som kan bidra til oppfølging av beite-/sankelagene framover (jfr. vedlagte søknad).**

Norsk Sau og Geit har ansvaret for avlsarbeidet både på sau og geit i Norge. Vi mottar tilskudd over jordbruksavtalen til dette arbeidet, noe som er helt nødvendig for å kunne opprettholde bærekraftige avlsopplegg på de to husdyrslagene. Det er et sterkt behov for at årlige tildelinger blir justert i takt med den generelle kostnadsøkningen i Norge.

Vi registrerer at tildeling over jordbruksavtalen til avlsorganisasjoner ikke er økt siden 2013. Årlig bevilgning er derfor ikke endret annet enn ved evt. interne omdisponeringer innenfor rammen. Derfor ber vi avtalepartene om at rammen må økes i år.

For Norsk Sau og Geit er det satt i gang satsning på avlsarbeidet for å redusere metanutslippet fra sau. Vi har etablert opplegg for målinger av klimagasser i felt. Prosjektet som vi har gjennomført viser at metanutslipp målt i et mobilt klimakammer er en arvelig egenskap. Foreløpige beregninger har gitt en arvegrad på rundt 0,15, litt høyere enn mange av de andre egenskapene i avlsmålet. Vi er derfor klare til å ta inn redusert metanutslipp som en ny egenskap i avlsarbeidet vårt.

Det er kostbart å reise rundt med vårt mobile klimalaboratorium, og vi har ikke rom for å finansiere dette innenfor dagens avlsbudsjett. **Vi ber derfor om at tilskudd til avlsorganisasjoner i Jordbruksavtalen økes med 2 millioner kroner årlig framover, øremerket avlsarbeid for redusert klimagassutslipp.**

Generelt:

Både sau- og geiteholdet i Norge er avhengig av stabil og forutsigbar økonomi framover og lønns- og prisstigning må dekkes opp. Det er derfor behov for friske midler i begge disse produksjonene.

Norsk Sau og Geit ber også i år om at det ikke vurderes evt. løsninger/tiltak som innebærer overføring av midler fra en tilskuddsordning til en annen og/eller vesentlige strukturendringer innenfor en tilskuddsordning!

- Økning av beitetilskuddene er blant NSGs hovedprioriteringer også i 2022.
Utnyttelsen av de unike norske beiteressursene mener NSG, som nevnt, må prioriteres høyt. Vi ønsker økte tildelinger til utmarksbeitetilskuddet, men dette må være friske midler og ikke omdisponerte midler fra det generelle beitetilskuddet eller andre tilskuddsordninger. Dette vil ivareta husdyrholdet som opprettholder og på sikt kan øke arealbruken i Norge.
NSG foreslår følgende endringer for beitetilskuddene i 2022:
  - **Tilskudd til utmarksbeite må økes med kr 115,- pr dyr for sau, lam, geit og kje, for det skal lønne seg å produsere på de unike utmarksressursene vi har i Norge.**
  - **Beitetilskuddet for småfe må økes med kr 25,- pr dyr for alle soner.**
- Behov for investeringstilskudd til småfeholdet.
Fornyng av driftsbygninger må sees i et langtidsperspektiv. I en situasjon med svak markedsbalanse anbefales det at yngre brukere blir prioritert. Ved prioritering av investeringsstøtte må distriktsmessige hensyn og gårdens tilgjengelige ressurser (beite- og areal) legges til grunn.
Slik støtte må kunne gis uten krav om utvidelse av produksjonen, men derimot krav om at det ikke skal medføre produksjonsøkning.
Det bør også vurderes om det i enkelte områder vil være aktuelt å redusere størrelseskrav til bruk som skal få investeringsstøtte.

- Tiltak i beitefelt – Organisert Beitebruk (OBB).
Det er behov for en økning av midler til organisert beitebruk og midler til investeringer i beiteområder, der det etter hvert er blitt et forholdsvis stort etterslep i fornying og vedlikehold av installasjoner. Behovet for gjerder og andre installasjoner i beiteområdene er stort og det må også kunne være mulig å få tilskudd til tilsyn og elektronisk overvåking. Det er stor utvikling på dette området og beitebrukerne tar villig i bruk ny teknologi.
Tildelingen er, til stor glede for brukerne, økt de siste årene, men det er behov for mer. **NSG ber om at det legges opp til en videre opptrapping og at potten økes med 9 millioner i 2022.** Dette er nødvendig for å sikre fortsatt drift i beitelagene. **Samtidig vil Norsk Sau og Geit be om at evt. midler til tiltak mot CWD ikke skal brukes av avsetningen til tiltak i beitefelt.**
- Styrking av velferdsordningene.
Både sats for tilskudd for avløsning til ferie og fritid og taket for tilskudd per foretak må økes ytterligere i 2022. Tilskudd til avløsning under sykdom må også følge utviklingen ellers i samfunnet og dagsatsen er i dag for lav. Begge disse ordningene er nødvendige for å tilrettelegge for drift og rekruttering. I tillegg må det satses på at vi har tilgjengelige og kvalifiserte avløsere. Det å være bonde medfører stort ansvar. En er ansvarlig for dyra sine heile tida. Dette medfører ugunstig arbeidstid både i helger og kvelder. Det å kunne ha en ordnet fritid og kunne ta seg ferie, er viktig for alle, men spesielt viktig når unge skal bestemme seg for om de vil ta over og drive gården videre.

Sau:

- Driftstilskudd til sauehold
Fra næringa er det et sterkt ønske om en hovedstyrking av økonomien i saueholdet gjennom en innføring av driftstilskudd.
Norsk Sau og Geit foreslår driftstilskudd for besetninger fra 30 dyr.
Intervall for tilskudd opp til 130 dyr
Sats for tilskudd pr. dyr bør være kr 1.000 pr dyr fra første dyr for kvalifiserte besetninger.
Besetninger med over 130 dyr får kr 130.000.
Til ordningen med driftstilskudd bør det ligge et krav om produksjon.
- Husdyrtilskudd på sau (og ammegeit)
I år forslår vi at satsen pr. sau/ammegeit økes med kr. 35,- pr dyr på alle trinn.
Dette med bakgrunn i å sikre variert struktur framover.
- Tilskudd til kvalitetsslakt av lam med O+ eller bedre
Dette tilskuddet ble endret ved innskjerping av krav og reduksjon av satser i 2018.
Tilskuddet må økes opp til kr 500.
- Dyrevelferdstilskudd
Dyrevelferd har stort fokus.
Det er de senere årene utviklet og ferdigstilt dyrevelferdsprogram (DVP) for fjørfe, svin og storfe. Dyrevelferdsprogram for sau er under utvikling og Norsk Sau og Geit er involvert i arbeidet med dette.

Vi er kjent med at det jobbes med et dyrevelferdstilskudd. **Norsk Sau og Geit stiller seg bak forslaget om et flatt dyrevelferdstilskudd på kr 10 000,- til alle dyrehold som deltar i, og tilfredsstiller et dyrevelferdsprogram anerkjent/godkjent av Mattilsynet.**

- Tilskudd til norsk ull

Naturfiber som ull er på full fart tilbake i tekstilindustrien og ikke bare tekstilbransjen, men også motebransjen i Norge viser økende interesse for norsk ull av god kvalitet. Ullfabrikkene i Norge etterspør norsk ull av god kvalitet og signaliserer at det i dag ikke er nok slik ull å oppdrive.

Ull er et naturprodukt som ikke forurensrer miljøet slik som f.eks. kunstfiber.

Tidligere utgjorde ulla en ikke uvesentlig del av inntektene i saueholdet.

Internasjonalt har salget av ull gått svært dårlig i 2020, noe som har gått ut over pris til produsent også i Norge. Det ble en liten bedring i 2021, samtidig med at etterspørsel etter norsk ull har økt vesentlig innenlands.

Tilskudd til ull må styrkes for å sikre at det fremdeles vil være attraktivt for næringa å produsere ull av god kvalitet og at den norske ulla bør bearbeides i Norge. **Tilskuddet til norsk ull bør økes med kr 10 pr. kg.**

Norsk Sau og Geit, Norilia ull og Fatland ull sendte i fjor et brev med forslag om å gjeninnføre tilskudd til ullklassen H2 (frasortert vårull). Vi har fremmet dette også i år.

- Mulighet for produksjonsregulering

Med en vesentlig bedring i økonomien i saueholdet vil det over litt tid kunne bli en produksjonsøkning.

Norsk Sau og Geit ser et behov for å utarbeide system for produksjonsregulering for å forhindre store svingninger i produksjonen og evt. overproduksjon. Dette bør være en forberedelse og noe som iverksettes når det evt. blir behov for det.

Viktig å følge utviklingen i dyretall nøye.

Geit:

- Melkekvoter:

- Forbudet mot å konvertere kumjølkkvote til geitemjølkkvote må opprettholdes så lenge det er overproduksjon av geitemelk.
- **Senke taket for disponibel geitemelkkvote til 250.000 liter.**
- Ordringen med utleie av geitemelkkvoter bør gradvis avvikles. Målet med avvikling må være at de som leier og produserer kvoten får overta den kvoten de har leid, med mindre de da kommer over kvotetaket.

- Styrking av geitemelkproduksjon

- **Driftstilskudd og grunntilskudd geitmelk bør økes opp til kr 210.000 pr. bruk.** Det for å motvirke den negative utviklingen i melkepris for geitemelkprodusentene.

- Husdyrtilskudd på sau (og ammegeit)

I år forslår vi at satsen pr. melkegeit/melkesau økes med kr. 50,- pr dyr på alle trinn.

- Tilskudd til kvalitetsslakt av kje.
Øke slaktetilskuddet til kr 500 pr. kje og samtidig sette nedre vektgrense for tilskudd til 5 kg. Vi ser dette som helt nødvendige grep for å sikre at disse ressursene blir utnyttet til mat. Med dagens system gis det støtte til dyr der man i foredling bare kan bruke ca. 60 % av dyret og resten kastes. Noen forbrukere ønsker riktignok små kje på grillen, men NSG mener det er rett å sette opp vektgrensen.
- Tilskudd til å sikre helsestatus på ammegeit
Norske geitemelksprodusenter har lagt ned mye arbeid i å sanere buskapene sine mot tre kroniske sjukdommer, gjennom tilskudd over jordbruksavtalen og prosjektet Friskere Geit. Så godt som alle norske melkegeiter er nå sanerte og friske. Men det er ikke gjort tilsvarende tiltak i alle ammegeitbuskaper. En del buskaper er testet og i om lag 5 % av disse er det funnet smitte.
En må derfor legge til grunn at det fremdeles finne smittede geiter i Norge, og at dette kan være en risiko for produsenter som har sanert. Det bør derfor bevilges midler over jordbruksavtalen til å dekke utgifter til testing og eventuell sanering hos ammegeitbuskaper med ukjent smittestatus eller smitta dyr.
Norsk Sau og Geit hadde til jordbruksforhandlingene både i 2020 og 2021 konkretisert et framlegg til prosjekt for overvåkning i 5 år framover. Vi fremmer dette på nytt igjen i år. Dette er lagt ved.

Ved behov stiller vi gjerne opp for nærmere samtaler vedr. våre innspill!

Med hilsen
Norsk Sau og Geit

Ronald Cato Slemmen
styreleder

Lars Erik Wallin
generalsekretær

Vedlegg:

- Søknad om midler til oppfølging av beite-/sankelag
- Søknad om midler til overvåkningsprogram for helse på geit

Til
Avtalepartene i jordbruksforhandlingene 2022

Saksbehandler: Lars Erik Wallin
Telefon: 48150190
E-post: lars.erik.wallin@nsg.no
Vår referanse:
Deres referanse:

Ås, 8. mars 2022

Søknad om støtte til arbeid med Organisert beitebruk

Norsk Sau og Geit representerer en næring som er i første rekke til å utnytte de rike naturgitte fôrressursene vi har i Norge gjennom beiting over hele landet både i utmarka og gårdsnære områder.

Utmarksbeitinga her i landet har vært organisert i beite-/sankelag siden ordningen Organisert beitebruk ble opprettet på begynnelsen av 1970-tallet.

Norsk Sau og Geit har i 50 år vært sterkt involvert i arbeidet med dette, både direkte med tiltak i beitefelt og ikke minst med rådgivning til beitelagene. Beitelagene er frittstående enheter, men har ingen overbygning. Det har vært og er derfor naturlig å søke råd hos Norsk Sau og Geit.

Behovet for økt selvforsyning er stort i Norge og utnyttelsen av de naturgitte ressursene er etter vår mening en nøkkel til dette. Men vi opplever et stadig økende press på beitenæringa i Norge fra mange hold og beitelagenes behov for råd og veiledning er stort. Norsk Sau og Geit har kompetanse på dette området og vil gjerne stille opp for beitebrukerne. Men vi har ikke nok ressurser til å ivareta det stadig økende behovet.

Fram til 2017 fikk vi årlig tilskudd til beitebruk over jordbruksavtalen gjennom det som opprinnelig het Tiltaksfondet for småfe og i dag har blitt Tilskudd til avlsorganisasjoner. Fra 2018 kunne ikke Landbruksdirektoratet lenger se av tildelingskriteriene i proposisjonen at beitebruk er innenfor det midlene kan benyttes til. Norsk Sau og Geit uttrykte stor bekymring for dette, men fikk ikke gehør for en fortsatt mulighet til bevilgning til beitebruk. Siden dette har vi likevel prøvd å ivareta rådgivningsbehovet beitelagene har, men med et stadig økende behov har vi ikke nok ressurser på dette området.

Konkret ber vi om en årlig bevilgning på 1 million kroner som øremerkes arbeidet opp imot beite-/sankelagene på en tilfredsstillende måte.

Primær oppgavene bør være å kunne følge opp beite-/sankelagene og bidra til å gjøre disse i stand til å gjøre sin jobb etter hensikten med Organisert beitebruk. Herunder bl.a. å utarbeide veiledningsmaterieell for lovgivningen rundt gjerdehold og beitebruk, i tillegg til å ivareta beitebrukernes faglige interesser i arealplansaker og revisjon av beitebruksplaner.

Med hilsen
Norsk Sau og Geit

Ronald Cato Slemmen
styreleder

Lars Erik Wallin
generalsekretær

Til
Avtalepartene i jordbruksforhandlingene

Saksbehandler: Lars Erik Wallin
Telefon: 48150190
E-post: lars.erik.wallin@nsg.no
Vår referanse:
Deres referanse:

Ås, 8. mars 2022

Søknad om midler til overvåkningsprogram for helse på geit

I Norge har vi et husdyrhold med svært god dyrehelse og alle de fortrinnene dette fører med seg.

Et godt samarbeid mellom husdyrholdet og staten er en den beste garantien for dette.

Et flott eksempel på dette er saneringsprogrammet «Friskere geiter» som har vært en suksess og har fått stor oppmerksomhet i Norge og internasjonalt. Vi har i dag en geitemelkproduksjon i Norge av høy kvalitet både når det gjelder dyremateriale og driftsapparat. Norske geitemelkprodusenter har lagt ned mye arbeid i å sanere buskapene sine mot de tre kroniske sjukdommene CAE, paratuberkulose og byllesjuka, og så godt som alle norske melkegeiter er sanerte og friske.

Men vi har også et geitehold med ammegeit i Norge, og de aller fleste av disse buskapene ble ikke omfattet av «Friskere geiter». En del ammegeitbuskaper er testa og i om lag 5 % av disse er det funnet smitte. En må derfor legge til grunn at det fremdeles finnes smittede geiter i Norge, og at dette kan være en risiko for produsenter som har sanert.

Dette er en økende bekymring for næringa i forhold til faren for resmitte i melkegeitbesetninger, ikke minst etter at det i 2019 var flere ammegeitbesetninger som fikk påvist CAE.

Norsk Sau og Geit har helt siden prosjektet «Friskere geit» ble avsluttet, gjennom årlig innspill til jordbruksforhandlingene, påpekt behovet for midler til overvåkning av ammegeitpopulasjonen.

Vi vil nå, i samråd med TINE, på nytt be om at dette blir tatt opp til behandling i forbindelse med jordbruksforhandlingene. Vi ser da for oss arbeidet i form av et prosjekt. Norsk Sau og Geit kan om ønskelig ta på seg å være prosjekteier, mens utførelsen kan skje i regi av TINE som har både kompetanse og apparat for gjennomføring og oppfølging.

Konkret ser vi for oss et prosjekt over 5 år.

TINE viderefører overvåkning av tankmelk fra geitemelkbesetningene gjennom analyser av prøver av tankmelk 4 ganger pr. år.

I tillegg etableres et opplegg for overvåkning (risikobasert) av ammegeitbesetninger ved innsending av melkeprøver fra 200 buskaper 1 gang per år (samleprøve som tas i forbindelse med kjeing – eller ev. blodprøver). Fortrinnsvis velges det blant de største besetningene (risikobasert) og i områder der dyretetthet og utmarksbeite gir størst risiko for kontakt mellom besetninger.

Årlige kostnader er estimert til 1,3 millioner kr:

- Kr 750.000 til prøveanalyser
- Kr 550.000 til administrasjon, overvåking, oppfølging og rådgiving av de enkelte besetningene

Vi håper avtalepartene kan se nytten av en slik satsning og det er mulig å finne midler til et slikt prosjekt.

Med hilsen
Norsk Sau og Geit

Ronald Cato Slemmen
styreleder

Lars Erik Wallin
generalsekretær